

Madas Edit – irodalomtörténész, az MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport vezetője, egyetemi tanár:

„Ne kíméld a béka szalonnát!” – irodalmi körkép a késő középkorból – az ájtatossági irodalomtól a tojásos tészta receptjéig
előadás KönyvtÁrlat II./1. 2012-09-27

Az első részlet a *Sándor-kódex*ből származik. A kódexet az Egyetemi Könyvtár őrzi, Sándor István († 1815) íróról, bibliográfusról nevezte el Toldy Ferenc, „irodalomtörténet-írásunk atyja”. A 20 leveles kódex egy mennyországról szóló traktátussal kezdődik. A pokol kínjainak elrettentő ábrázolása akár a képzőművészetben, akár az irodalomban óriási hagyományra tekint vissza, az emberi fantázia e tekintetben rendkívül találékony. A boldogság ábrázolása sokkal nehezebb, a mennyei boldogság lényege, Isten színről színre látása pedig végleg ábrázolhatatlan.

A traktátus egy Szent Páltól vett idézettel kezdődik

„Ezt mondja vala Szent Pál apostol Korintomban lakozóknak: *„Írván vagyon, hogy szem nem látta, fül sem hallotta, embernek szívében sem szállott, miket szerzett az Úristen azoknak, kik szeretik őtet”* (I Kor. 2,9). Mert így vagyon (ezért van az), hogy ez világiakról könnyebb embernek értekeznie, honnem az mennyeiekről: azért is írok én teneked, Jézusnak szolgáló leánya, igen szép dolgokat az mennyországról.”

A első rész a mennyországba való vágyakozásról szól. A mindennapi életből vett hasonlatot bont ki oldalakon keresztül, amivel minden teológiai magyarázatnál megfoghatóbbá teszi az ember sóvárgását Krisztus után. Krisztus olyan, mint a kokonya, a húsvéti kalács, az ember pedig a kokonya után vágyakozó egér. A képes beszéd lényege, ami a középkorra annyira jellemző, hogy a hasonlított és a hasonló ezer szállal köthető össze egymással. Egy hasonlat, minél meghökkentőbb, annál hatásosabb. Ez a kokonyás metafora a magyar szerzetes saját leleménye lehet:

„Az mennyországban az szentek, tudod-e, mit esznek? Én hiszem, hogy nem tudod. Az mennyországban mindennél jelesebb éték az **kokonya** (húsvéti kalács). Micsoda az kokonya? Az kokonya önnön-maga az Úr Krisztus, isten és ember. Kérdjed te: Kokonya volt ő? Bizony az. Imez okáért, mert valamik kellene az kokonyához – avagy az húsvéti kenyérhez –, őbenne mind meglettetnek, avagy példázatnak. Az húsvéti kenyérhez sajt kell, tej, tikmony (tyúktojás), tiszta tészta (kovász). Környül tésztából koszorú módra kell csinálni, meg kell sütni, meg kell szentelni, egymásnak kell belőle küldözni. Aztán a többit (a maradékot) két tál közt fél kell a polcra tenni. Az egerek azt megérik, két első lábukkal az polc felé **felcsüvelkednek** (felkapaszkodnak), és ha melyik csak egyszer ehessék belőle, nem gondol aztán sem egérfogóval, sem macskával, de mind halálában reá siet.

Vedd eszedben immár mindezeknek értelmüket, példázásukat. Az **sajt és az tej** példázák Krisztusnak szentséges testét... Az **tikmonynak az fehérjén** értetik az ő fehérséges lelke, ki eredendő bűntől igen távol lén. Az **tikmonynak az ő székén** (belseje, sárgáján) értetik az ő istensége, mert minként az tikmony székben van az élete az tik fiúnak (a csirkének)

ezenképpen Krisztusnak istensége mindeneket elevenít... Az **megsütésen** értetik az keresztfának kemencéjén ő testének megszáradása isteni nagy szerelemnek tüzétől... **az egymásnak való küldözésen** értetik Jézusnak húsvét napján sok felé való jelenései... Az **két tál között az polcra feltevésen** értetik az magas élésházban (éléskamrában), az tüzes égben testével, lelkével való felmenése. Az **két tál** az test és az lélek. Az **egereken** értetnek Istenszerető emberek és Krisztusnak tisztelői, kik Krisztus után igen kíváncsiak.

Öt okért hasonlítatnak az Krisztushoz áhítozók az egerekhez:

Első ez: Mert miként az egerek lakoznak szoros likakban, ezenképpen az Krisztust vallók is elfutván embereknek sokaságától, lakoznak klastromokban és szoros helyekben.

Más ez: Mert az egerek ki nem mennek az likokból nagy szükség nélkül, akkor is kétfelé néznek, esmeg hamar bemennek, ezenképpen az Krisztust kívánók kívül valókkal nem foglalják magukat, hanem mikor csak szükség kényszeríti őket, mely kívül valókat elvégezvén, hamar bemennek az ő szokott jó életükre.

Harmad ez: Mert az egerek illatozzák (érik az illatát) az polcon való húsvéti kenyeret, feligyekeznek reája, ezenképpen az Krisztust vallók azokat illatozzák és érik, melyek mennyország felé vannak, nem mik ez földön.

Negyed ez: Mert az egerek mikor az polcra fel akarnak menni, az két utolsó lábukra állnak, az két első lábukkal felcsüvekölnék, ezenképpen az Krisztus vallók mindenkor előve kíváncsiak menni az mennyei jókra, elfeledvén mindeneket ez világiakat.

Ötöd ez: Mert az egér, mikor először eszik az polcon való eledelből, azután nem gondol sem macskával, sem egérfogóval, de mind holtában reá megyen. Ezenképpen az Krisztust vallók, kik erős hittel és szeretettel megkóstolták, mely jó legyen az Isten, nem gondoltak sem ördögnek kísértetivel, sem kínozónak kízásukkal, elfelejtvén önnön életüket, halálra adták magukat. Egérfogója vala szent Péternek és Szent Andrásnak az keresztfá, Szent Pálnak az tör, szent Istvánnak az sok kő, Szent Lőrincnek az rostély... Az macskákkal sem gondolnak vala, az macskákon értetnek az fene oroslánok, kiknek szagatni az szenteket vetik vala.”

Mennyei kenyér evése az Úristen színről színre látása, megdicsőült testben. A megdicsőült test csodálatos tulajdonságait 10 pontban részletezi. A 4. pont:

„Negyed ez, hogy igen gyorsak lesznek, mert az ő testük a lelküknek akaratjának ellene nem áll. Mely igen gyors az lélek az test nélkül, igaz olyan gyors léssen az testtel. Ha akarsz, hogy mindezek a te testedbe legyenek, tudod-e, hogy tégy? Ne kíméld most az **békaszalonnát.**”

A szónak ez az egyetlen előfordulása az egész írásbeliségünkben, pedig egy ismert mondás lehetett. Nyelvtörténeti szótáraink nem tartalmazzák. Horváth János szerint hasat, potrohot jelent.

A traktátus második nagy metaforája az elsőnél emelkedettebb, de kevésbé eredeti: a mennyei boldogságot az ott folyó tánc, muzikaszó, többszólamú ének érzékelteti.

„Vedd azt immár eszödbe, mit mívelnek az szentök mennyországban: táncolnak-e vagy mit mívelnek. Ezt mondják az doktorok, hogy ott is tánc leszen, mert mindenek, mik az tánchoz kellnek, ott meglettetnek.

Az tánchoz ím ezek szükségesek: helynek szép volta, széles volta, világos volta, erős volta, vigasságos volta, békességos volta. Jóllakás, mert éhen nem jó az tánc. Részezség, testnek szép volta, könnyű volta, ékes volta, erős volta. Ezek mind meglettetnek mennyországban.

...

Ott vagon helynek világos volta. Hamennyi csillag vagon, mind ugyan fénylének, mint az nap fénylik, is igen kicsiny volna az ott való világossághoz. Ott vagon helynek igön szép volta. Ha ez világ, ki az mennyországhoz képest olyan, mint egy istálló, ennyi sok szépségekkal ékesültetett, tehát mit gondolsz az helyről, hol úk lakoznak.

Ezokáért mondják az doktorok az szentöket táncolni, mert az próféta Dávid ezt írta:

Exultabunt sancti in gloria. Magyarul önkívülök szökkelnek.

Vedd azt immár eszödbe, hogyha lészön-e koszorújok. Azt mondják az doktorok, hogy lészön, mert szörnyű volna az táncoló, ha koszorúja nem volna... (ez az aureola)

Vedd eszödbe azt is, minémű hangosság leszön az táncolásnak idején... Dávid próféta a zsoltárkönyvben ím ez hét hangosságtevő instrumentumot véli, kikkel régönte Istent dicsérik volt: kürtöt, clavicordiumot, hegedűt, dobot, virginált, orgonát és cimbalimot. Ez hét renden való instrumentumok példázzák íme ez hét renden való szenteket, kik ú dicsőült testükkel, lelkükkel Istent dicsérik. Kiknek dicsérésük minden ez világon való hangosságoknál szebb leszen.

Az kürtön értetnek az apostolok, kik ő prédikációjukkal mind ez világnak kürtölének. Az clavicordiumon értetnek az evangélisták, az szent evangéliumnak írásáért. Az hegedűn értetnek az erős penitenciatartó konfesszorok. Az dobon értetnek az nagy kénvallott mártíromok. Az virginálon értetnek az szüzeknek sok voltak... Az orgonán értetnek az szent doktorok, mert miként az orgonából különb-különb sonosok (hangok) hallatnak, sok sípoknak általok, és azért egy egyenes hangosságot tesznek, ezenképpen az szent doktoroktul

könyvekben írásoknak sok értelmi íratattak mind az egy Istennek bizony voltának értelmére...
... Tudod jól, hogy éneket is mondanak az táncban. De immár vedd azt eszedbe, minémű éneket mondanak az szentek mennyországban. Ezt mondják a szent doktorok, hogy az szenteknek énekmondások ím ez hárommal leszen: tenorral, discanttal, contratenorral. Tenor leszen Isten dicsérés az gonosz veszedelmekből való kiszabadulásért... Discant leszen arról való isteni dicsérés, hogy minden jókban őket megerősítette... Contra tenor leszen pokolban az kárhoztattaktól.”

A második szöveg egy pergő dialógus a *Könyvecse az szent apostoloknak méltóságokról* című, ugyancsak az Egyetemi Könyvtárban őrzött kódexből. A hat fejezetből álló traktátus szerzője öt fejezeten keresztül bizonygatja, hogy számtalan szent nagyobb volt az apostoloknál, többet szenvedett, emberileg tökéletesebb volt, nagyobb dolgokról mondott le Krisztusért stb. De végül bebizonyítja, hogy mégiscsak az apostolok a legnagyobb szentek, mert őket maga Krisztus választotta ki. A jelen szöveg is a gyengeségüket illusztrálja. Márk evangéliuma (Mk 9,30–37) csak utal arra, hogy a Kafarnaumba vezető úton az apostolok vitatkoztak egymással, de Ferreri Szent Vince († 1419) katalán prédikátor prédikációiban gyakran megeleveníti a hiányzó dialógusokat. Ez a vita is az ő egyik beszédéből származik, melyet a magyar fordító egy nyomtatott prédikációs könyvből vett át a saját szövegébe.

„...Mikoron menne Urunk egyszer az ő szerető tanítványival Kafarnaomba, disputálnak vala az tanítványok, melyik volna nagyobb. Mi módon disputálnak vala? Úgymond Szent Vince doktor atyánk:

Eléálla Szent Péter és monda:

– Én vagyok fejedelmetek, mert énnékem ígéré Urunk, mikor monda énnékem: „*Te hívatatol Kéfasnak, ki magyaráztatik főnek*” (János 1,42).

Mondá Szent András:

– Állj hátrább, Péter! Nemde bátyád vagyok-e én tenéked?

Mondá Szent János evangélista:

– Mit szóltok tü? Vesztegetek! Sőt én leszek fejedelmetek, mert én szűz vagyok, és az szüzek igen kellemetesek Istennek!

Mondá nagyobb Szent Jakab:

– Vesztegj te János, csoda hogy szólhatsz! Nemde bátyád vagyok-e tenéked? Szűz vagy-e te? Én is szűz vagyok és Krisztusnak szekretáriusa.

Eléállának az középső Máriának három fiai: küsebb Szent Jakab, Tadeus és Simon, mondván:

– Mi ezen csodálkozunk, hogy csak szólhattok tü, s nem tudjátok-e, hogy mi vagyunk az Krisztusnak közelb való rokonsági? Hallgassatok azért, mert mi leszünk nagyobbak tőleteknél.

Hallván Szent Máté, mondá:

– Sőt én leszek, mert én sokakat hagytam el az Krisztusért! Mit hagytatok tü? Egy rossz hálót, lukas csolnakot.

Mondá Szent Filöp:

– Állj hátra, Máté, vesztegjetek tü mind! Nemde engem híva-e először mindenteknél az Krisztus az ő tulajdon szájával? Azért ingyen se szóljatok, mert én leszek fejedelmetek!

Eléállá Szent Bertalan, mondván:

– Állj tovább, te Fülöp! Tudjátok-e ki vagyok én? Nemde király sive (sógora)? Hát csoda, hogy szólhattok: én leszek [fejedelmetek]!

Mondá Szent Tamás:

– Nemde az bölcsenek kell-e uralkodniok? „Sapiens enim dominabitur astirs” – úgymond Ptolomaeus – „Az bölcs uralkodik az egeken.” Mit tudtok tü szegén gorombák. Csak az ábécét sem tudjátok, én kediglen doktor vagyok, azért én leszek!

Hallván ezeket Júdás, közikbe esék nagy haraggal, mondván:

– Csoda, hogy nem szégyenlitek, amit szóltok! Nemde én vagyok-e sáfárotok? Addig sem ehettek, sem ihattok, míglen én megszerzem. Vajh nem lesztek, hanem én, mert még mostan kezem alá adattattatok!

(*A másoló megjegyzése: „Léssz, de pokolban!”*)

Urunk Jézus mendegél vala előttök az úton, és tettetü vala, ha ingyen nem hallaná. *Kik mikoron az szálláson volnának, megkérdé Urunk őket, miről disputáltak volna* (Márk 9,32). Kik szégyenletekben nem merik vala megmondani, hanem mondának, miként Szent Máté írja 18,(1) capitulo: „*Járolának az tanítványok Jézushoz, mondván:*

– *Kicsoda nagyobb mennyeknek országában?”*

Mondá Urunk:

– Ó nagy kérdés ez, és jobb annál, amit tü szóltok vala az úton. De no, mit végezétek?

Mind veszteg hallgatnak vala, mert szégyenlik vala megmondani. Mondá azért Urunk először Péternek:

– Péter, te azt mondod, hogy te léssz nagyobb, mert fejedelem és fő vagy. S nemde Lucifer fejedelmek vala-é az angyaloknak, s nám kárhozék! András, te azt mondod, hogy nagyobb vagy és első, s nem hallottad-e éntőlem, hogy *az elsők utolsók lesznek és az utolsók elsők*

(Máté 19,30). János, te azt mondod, hogy szűz vagy. Nemde Ádám és Éva szűzek valának-e, mikoron Paradicsomból kiűzöttetének?

Ezenképpen szóla mind az többinek es. Ennek utána mondá:

– *Valamelyitek nagyobb akar lenni közöttetek, legyen tű szolgátok. Mert valaki megalázza magát, felmagasztatik* (Máté 23,11–12).

Hogy kegyiglen az ő édes tanúságát inkább szívökbe tónék, közikbe hívá az kűs gyermekskét és mondá:

– *Bizon mondom tünéktek, hogyha meg nem fordolandotok és olyanok nem lesztek, mint az kűs gyermekskék, be nem mentek mennyeknek országába! Valaki azért megalázza magát, miként ez kűs gyermekské, az nagy lészen mennyeknek országában* (Máté 18,3–4).

Íme azért, az apostolokban kevélséget találunk, mert az fejedelemségnek kívánsága mindenkor kevélségből vagon...”

A Három körösztýén leán, a harmadik szöveg ugyancsak a *Sándor-kódex*ből származik, Hrotsvita gandersheimi apáca († 1000) Dulcitus című párbeszédés legendájának fordítása. A legfontosabb változtatás az, hogy fordítónk a keresztényeket üldöző Diocletianus császár helyett a török császárt szerepelteti a mártírpassióban. Három leánytestvér van jelen a dialógusban, akik a hit és a szűzi tisztaság megtestesítői, de az egész darabból nem hiányzik a humor és a huncutság.

„Három körösztýén leánt ragadtak volt el az törökök, és vittek volt császárnak elejiben. Az egyiknek volt Agapes neve, másiknak Cionia, a harmadiknak Hirena. Íme, én nektök megírom, miképpen űk az császárral veteködtének az körösztýén hit mellett és az ű szűzességöknek megtartásáért. Ez okáért, hogyha mikort titöket is oda ragadandnak, tahát ti es úgyan tegyetök, mint ök tettek az hitért és az szűzességért – jó volna az kitől lehetne! Mikort császár elejiben vitték volna öket, látá, hogy igön szépök volnának.

Mondá nekik császár

– Ha az Krisztust megtagadjátok és az mi törvényönkre állotok és az mi isteninknek áldoztok, tahát az én császári házamba elsők lesztök és magamnak jegyösöl választlak, és nektök császári menyegzöt szörzök, mert nömös voltotok és szépségtök ezöket illeti lenni.

Felelé Agapes nevő szíz, mondá az császárnak:

– Légy bátor dolgodban ! Ne legyön gondod az mi menyegzöszerzésönkre, mert mi soha az körösztýén nevet meg nem tagadjok, és szűzességönket egészen megtartjok. Mondá az császár:

– Mit akar ez? Micsoda bolondság vagon veletök?

Felelé Agapes:

– Minemő bolondságnak jegyét esmeröd mibennönk lenni?

Mondá az császár:

– Nyilvánvalót és igön nagyot!

Felelé Agapes:

– Micsoda az?

Mondá az császár:

– Ímez az, hogy az mi törvényönket nem akarjátok tartani, de használatlan körösztýén törvéntartás után jártok, kiben semmi haszon nincsen.

Felelé Agapes:

– Ez ilyen beszédödért elveszt Isten tégödet és mindön hozzád tartozót.

Mondá az császár:

– Ez megbolondult. Vigyétek el előlem!

Mondá az másiknak, Cionia nevő szíznak:

– Te mit mondasz?

Felelé Cionia:

– Az én néném nem bolond, de méltán az te bolondságodat feddi.

Mondá az császár:

– Ez még a másiknál is bolondabb. Vigyék el előlem! Jöjjön előve az harmadik, az Hirena.

Előve álla Hirena nevő szíz [és] mondá az császárnak:

– Az harmadik amazoknál keménben szól, és azt mutatja, hogy mindönben neköd ellent tart.

Mondá az császár

– Hirena, noha kisebb vagy amazoknál, légy nagyobb méltósággal náloknál.

Felelé Hirena:

– Mutasd meg, kérlek, mi módon lennék.

Mondá az császár:

– Hajtsd meg nyakad az istenöknek és légy az te nénédnek tanóságnak példájául és szabadétásnak.

Felelé Hirena:

– Azok tisztöljék az bálványokat, kik Istennek haragjában akarnak esni. Én az én királyi kenettel megkent nyakamat meg nem szörnyőtöm, azaz szörnyővé nem teszöm az bálványoknak lábokra esvén.

Mondá az császár:

– Az istenöknek való tisztösségtétel nem szégyönét meg, de inkább igön tisztöl.

Felelé Hirena:

– Mi lehet éktelenb tisztöletlenség, és mi lehet nagyobb éktelenség, mint szolgálkat úgyan tisztölni, mint urakat?

Mondá az császár:

– Én azt adom tanácsá: tisztöljed uraknak és fejedelmeknek istenöket és ne mondd őket szolgálknak.

Felelé Hirena:

– S nem szolgál-e az, aki emböri kéztől csináltatott és jutalmon megvétetött? Mondá az császár:

– Efféle vakmerőséggel való szókat kénokkal kell eltávoztatnonk!

Felelé Hirena:

– Azt kívánjok mi, hogy az Krisztosnak szerelméért kénokkal szaggattassonk.

Mondá az császár:

– Ez vakmerők, mi parancsolatinknak ellentartók, láncokkal megkötöztessenek Fábíus fejedelemnek vitessenek, hogy őket az tömlöcben vesse és ott tartsa.

Mondá Fábíus fejedelem:

– Legényök, vigyétök az tömlöcben őket!

Azok ottan elvívék.

Hogy immár ott tartatnának, mondá Fábíus egyszer nekik:

– Hozzátok előmben őket, hadd lássam szömeimmel.

Azok ottan kihozák az tömlöcből. Mondá Fábíus, hogy látá őket, mely szépök, mely nömös leányok ezök. Mondának az legényök:

– Bizonyával, hogy szépök!

Mondá Fábíus:

– Megfogattattam nekik szépségökkel.

Mondának az legényök:

– Hisszök azt.

Mondá Fábius:

– Alétom, hogy szeretségömre vonhatom őket.

Mondának az legényök:

– Nehezen tehetöd szerét.

Mondá Fábius

– Mi okáért?

Mondának amazok:

– Mert erős hitűek, azaz erős hitök vagyon.

Mondá Fábius:

– Szépön szólok én nekik.

Mondának amazok:

– Nem gondolnak véle!

Mondá Fábius:

– Én ottan kénnal fogok hozzájuk.

Mondának amazok:

– Avval sem gondolnak!

Mondá Fábius:

– Hát megyünk?

Mondának amazok:

– Lássad!

Mondá Fábius:

– Vessétök őket ím ez palotában, hadd nézhessem őket gyakran.

Azok ottan odaveték.

Mikort immár ott tartatnak, kérdé az őrzöket Fábius, mit mívelnének éjjel.

Mondának űk:

– Mind imádkoznak.

Mondá Fábius:

– Menjünk el oda hozzájuk!

És hogy odamentenek volna, mondá Fábius:

– Íme, én bemegyök hozzájuk, várjatok meg itt ti engömet az ajtó előtt, mert én ma velök akarok lennöm, és én kívánságomnak eleget akarok tennöm!

Mondának amazok:

– Menjél, megváronk.

Hogy bé kezdött volna menni, mondá Agapes nevő szíz:

– Valaki az ajtón vagyon.

Mondá Hirena:

– Az bódogtalan Fábius akar bejöni.

Mondá Cionia:

– Úristen oltalmazzon!

Mondá Agapes:

– Ámen.

Azonközben igön kezdének az fazokak és az földök egymásra szökdösni, kik ott tartatnak vala az háznak egy szegeletiben.

Mondá Cionia:

– Mi dolog ez?

Felelé Hirena:

– Ím, meglátom.

Látá ütet, hát igön ölelgeti és apolgatja az fazekakat.

Mondá az többinek:

– Ímé, ez bolondnak elveszött esze! Alétja azt, hogy mivelőnk vagy, mit ott cselekednéjek, Fábius.

Nem tűrhették ím ezök mivetetlen.

Mondá Hirena:

– Mind arcája, mind keze olyan, mint szerecsönnek. Ruhája ondok, szörnyő!

Mondá Agapes:

– Illik, hogy kövül es olyannak láttassék, miképpen belől bírtatik ördögtül, lelkében.

Mondá Hirena:

– Ám, ki akarna menni. Lássok, mit szólnak szolgálai, hogy látják ezképpen kimenni útet. Hogy láták az legényök, mondának:

– Mi ördög ez, ki reánk jó? Fussonk el!

Mondá Fábius:

– Hová futtok? Várjatok meg, és vigyetök az világgal az én házamban!

Mondának az legényök:

– Szava olyan, mint uronknak, de az képe olyan, mint ördögnek. Fussonk azért!

Mondá Fábius nekik:

– Császár elejiben megyök, és mit rajtam tettenek, néki megpanaszlom.

Hogy az ajtótartók látták volna, megijedének tőle. Alá verék az grádicson és meghagyák neki, hogy többé oda ne mene.

Fábius nagy jajgatással ezt kezdé mondanía:

– Íme, mely szép testtel én valék! Mely igön tisztöltöttem valék! Ím, mast valaki lát, mindön utál, mindön fut tülem. Elmegyök feleségörvhöz és megkérdöm tüle, mint vagy, dolgom.

Hát ím, elejibe jó [felesége] nagy jaj-veszikkkel, hogy látá, mondá neki:

– Mi lelt? Lám, bolond vagy, hogy mindönnek tégöd mivetnek!

Mondá Fábius:

– Immár értöm, hogy ú ördögségökkel csalattam meg!

Mondá felesége:

– Ez énnököm nagy szégyön. Ezön én igön bánkódom, hogy én nem tudtam, hogy így vagy, dolgod.

Mondá Fábius:

– Azt parancsolom, hogy előve hozassanak az gonosz leányok és ruhájokat rólok levonják, és ez ély dolgokért tőlönk nyilván megmivettessenek és megtöressenek.

Elmenének az legényök és megjövének, mondának:

– Csak hejában munkálkodok, mert ruhájok testökhöz ragadott, uronk kedég igön aluván, hortyog. Menjök el az császárhoz, mondjok meg neki mindezöket.

Hogy megmondták volna, mondá az császár.

– Igön bánom, hogy így vagy az dolog. De hogy ez hitván szömélyök el ne higgyék magokat, és hogy az istenöknek csúfolást ne merjenek tenni, Variust választom hozzájok, hogy ú kézzassa úket.

Mondá Varius az legényöknek:

– Hol vannak az hitván leányok, kiket neköm kézzatnom kell? Hozzák előmbe az kettejit, Hirenát hagyják ott. Netalán hamarban megtér, ha imezöknek kénjokat nem látja.

Elhozák úket. Mondá nekik Varius:

– Agapes és Cionia, engedjetök én tanácsimnak, áldozatok az istenöknek.

Mondának úk:

– Az örök Atya Istennek és Fiaurak és Szentléloknek szönlén áldozok.

Mondá Varius:

– Azt én tineköt tanácsá nem adom, söt még kénnal es attól tiltalak!

Mondá Agapes:

– Ne tilts, mert soha nem áldozok az bálványoknak.

Mondá Varius:

– Ne legyetök kemén szívűek! Áldoztatok az bálványoknak! Ha kedéglén azt nem akarjátok, megöletlek titóket, császárnak hagyása szerént.

Mondá Cionia:

– Illik, hogy császárnak engedj az mi halálonkra, kinek mi parancsolatit utáljuk.

Mondá ottan Varius:

– Legényök, fogjátok ez káromlókat és vessétök a tőzben!

Fogák ottan szegényöket, és kezöket, lábokat megkötozék és az tőzben veték. De az Úristen ím élyen nagy csodát tőn velök, hogy sem ruhájok, sem hajok, sem testök meg nem ége, de ha mint csak elaludtak volna, lelköket Istennek megadá.

Mondá Varius:

– Hozzátok ki Hirénát is!

Hogy kihozták volna, mondá neki Varius:

– Ijedj meg azt te nénéidnek halálokön és ne akarj úgyan elveszni, mint úk.

Mondá Hirena:

– Akarom én az ú példájokat hallván azt követni. Kinek miatta érdömljek úvelök örökkön örökké vigadni.

Mondá neki Varius:

– Én azt mondom, fogadj szót, engedj én tanácsomnak.

Mondá Hirena:

– Nem engedök én bűnre tanácsozónak.

Felelé Varius:

– Ha nem engedsz, nem hamar öletlek meg, de nagy, hosszú kénokat tétetök rajtad.

Mondá Hirena:

– Mennyével nagyobb gyötretöm, annyéval nagyobb felmagasztatom.

Mondá neki Varius:

– Az kénokat nem félöd? Olyat teszök rajtad, hogy kitől félsz!

Mondá Hirena:

– Valamit én rajtam téssz, mind meggyőzöm Krisztus segítségével.

Felelé Varius:

– Én az bordélban vitetlek tégödet, és az te testödet ott igön megförtöztettem.

Mondá Hirena:

– Jobb, hogy az test megförtöztessék akárminemű bosszúságokkal, hogynem mint az lélok bálvánimádásokkal.

Mondá Varius:

– Ha társok léssz az kurváknak, nem számláltathatol ozton az szízeknek társaságokban.

Mondá Hirena:

– Az gyönyörűség nemz ként, az szükség koronát. Nem mondatik az bűnnek, mire nincsen akaratja az léloknek.

Felelé Varius:

– Hejában kedveztem az ú ifjúságának, hejában könyörültem rajta!

Mondának az legényök:

– Azt mi jól tudtok, hogy semmiképpen el nem hajol az ú hitiről.

Mondá Varius:

– Nem kedvezök többet neki! Vigyétek el ütöt az bordélban!

Mondá Hirena:

– Nem visznek!

Felelé Varius:

– Ki tilt meg?

Mondá Hirena:

– Az, aki ez világot bölcsességével bírja.

Mondá Varius:

– No, majd meglátom, ha segél?

Mondá Hirena:

– Bátor!

Parancsolá Varius hogy elvinnéjek. Azontúl két ifjak jüvének és Variusnak szolgáitúl Hirenát megvevék és ottan közel való hegynek tetejére felvivék. Varius szolgái megtérének; kérdé őket urok, mire hogy oly hamar megjüttek volna, és hogy hol volna Hirena?

Mondának amazok:

– Ímez hegy tetén vagyon.

Mondá Varius:

– Ó ti hétók!

Kezdé őket szidnia és fenyőgetni.

Mondának amazok:

– Mit szidsz? Mit fenyőgetsz? Istenök tégöd elveszessenek! Nám, mindönben engedtönk tenéköd, semmiben meg nem törtük megparancsolatodat.

Felelé Varius:

– Lám, parancsolám, hogy ezt a szófogadatlan, dagályos leánt az bordélban vigyétök. Mire nem vittétök?

Mondának amazok:

– Mert két ifjak jüvének, azt mondák, hogy te küldted őket, hogy Hirenát az hegytetére vigyék.

Felelé Varius:

– Nincsen hírömmel!

Mondának az legényök:

– Mi jól esmerjök, minémük valának, mert fénös ruhájok vala és igön szép orcájok. Utánok menénk és egyik jogja felől, másik balja felől vagyon Hirenának. Minket hazatérétének, hogy neköd hírré tennőjök.

Mondá Varius:

– Illik, hogy lovamra feliljek, és hogy kik voltanak, kik minket ígyen megcsaltanak, megkeressem.

Az legényök is elmenének véle. Íme, hogy az hegyhöz juttanak volna, mind elvesze eszök.

Kezdék kerülni az hegyet, de semmiképpen az tetére fel nem mehettének. Megláták Hirenát.

Mondá Varius egy szolgájának:

– Lúdd által ütet!

Az ottan meglüvé. Mondá Hirena Variusnak:

– Bódogtalan, szégyönültessél meg, hogy élyen gyenge szűzet te fegyver nélkül te meg nem győzhetél!

Mondá Varius:

– Valami szégyönt vallottam, mind kinnyen szenvedöm, mert tudom, hogy ebben meghalsz.

Mondá Hirena:

– Ezön énnéköm igen kell örölnöm, tenéköd igön bánkódnod, mert az te kegyötlenységödért pokolra kárhoztatol. Én kedég a mártíromságnak pálmáját és szizességnek koronáját Krisztus Jézustúl, én Jegyösömtúl vejendő vagyok, kinek tisztösség és dicsőség mindörökkül örökké.”